

Ажэамаана

Изакеи ажэамаана?

Ажэамаана алитературатэ жаныркэа ируакуп. Уи шэагаала имачуп. Ажэамаана афырхацэа аҕстэкэа, ациаакэа, ауаа роуп. Ажэамаанаҕы ауаҕы ихаҕсахыа аҕстэкэа рыла иаадырҕшуеит.

Ажэамаанаҕы аҕстэкэа ауаҕы ипрототипны икалар алшоит.

Ажэамаана ауаҕы ахшыҕ инарцоит. Ажэамаана ахшыҕ узырцо ҕымтоуп.

Ажэамаана зыҕуа ауаҕы ажэамаанаҕы хэа ишытоуп.

Еицырдыруа ажэамаанаҕоцэа

Ари ашэкэы аҕы шэара шэаҕхьар шэылшоит, еицырдыруа ажэамаанаҕоцэа – Езоп, Иван Крылов, Готхольд Лессинг реиҕш икоу ртэы.

Езоп

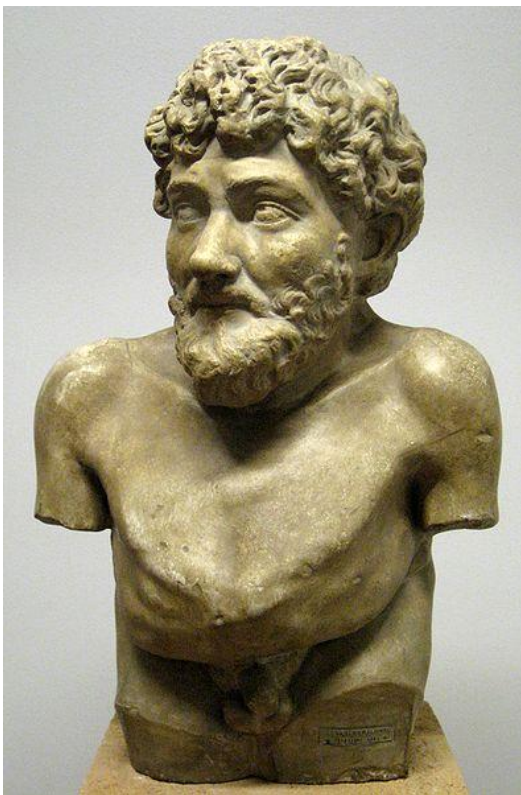
Езоп, Адгыылаҕ зегь реиҕа иҕаастаз, аха зегь рааста икэыҕаз хэа изырхэон. Езоп хера калаанза афбатэи ашэышыкэсазы Ажэытэ Бырзентэыла дынхон. Езоп тэыс дыкан (дтэын). Уи игэаанагара изхэазомызт. Уи ажэамаанала иааирҕшуан ихэыцракэа. Езоп дҕаастан. Ибҕа ацыкэ аман (ибҕа цыкэын).

Ишъапкъа еицакъан, инапкъа ишъамхы акынза иназон, ипъынтца дуун (итцэызын), илымхакъа царцаруа икан. Ихы-иңы ҕаастан, деикэатцэан. Аха уи иначыдан, иблакъаа разын иагъкэшын.

Дэахыла дшыҕаастазгы Езоп даараза дуаа кэыңан. Иара ажэамаанақэа рацэаны иоуан. Езоп ажэамаанақэа рыла аиашеи абзиабареи ауаа ирылаиртцэон.

Уи иаҕаҕиҕеуан ауааы икачбеира, имцхэара, игъангъашьра.

Езоп иажэамаанақэа ауаа дара-дара еибырхэон, ашколқэа рҕы ирцон, атеатрқэа рҕы икэдыргылон.

Езоп иажэмаанақәа

Ашшаҕыч

Ацэҕа ацака ача аҕычхақәа
каҕсан. Ашшаҕыч ацэҕа
иныцаҕрын, ахэаша афара иалагеит.
Ашшаҕыч ацэҕа иакын
инеиматэаны ацэууара иалагеит:
«сара ахы сымзеит, аразны сымзеит,
ача ахэашақәа рзы абри еипҕш
ахырхэра ззсықәшэзеи хэа».

Ахшыҕрцара: Амач заур зтахыу,
есымша аикэым ирацэаны дақәшэоит.

Аҕхэысеибей акэти

Пҕхэыск дейбаны даанхеит. Уи кэтызацэык лыман. Есыҕены
акэты кэтаҕык ацон. Аҕхэысеиба ус дхэыцит: саалаган акэты
ахэыз рацэаны иастар, иара ирацэаны акэтаҕықәа сзатцоит.
Аҕхэысеиба ус иагыҕкалцеит.

Аха акэты цэгьалатэкья ипсылахан, акэтабь ацара иакэытцит.

Ахшыфырцара: Ауабы ипсы цэгьамхароуп. Иумоу ахэычы хатыр узақэымцар, (Иумоу еиханы уанашьтала), иумоу ахэычгы уцэызуеит.

Ардэына еикэацэа

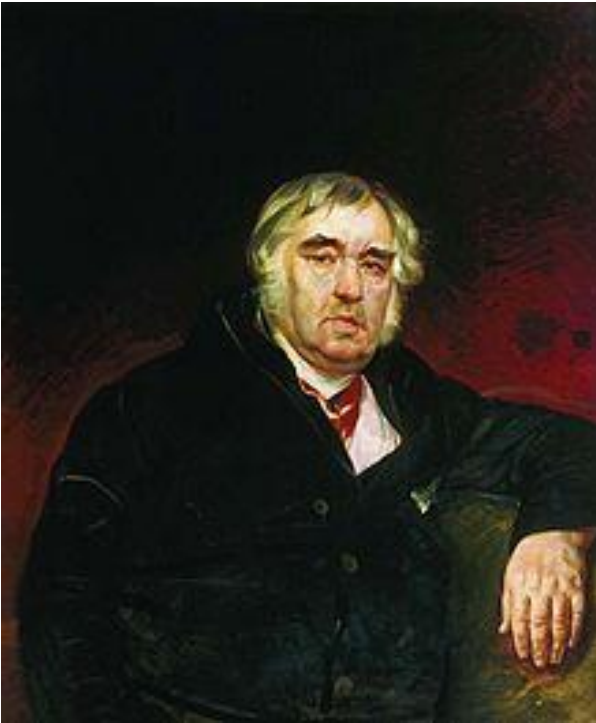
Ардэына еикэацэа ашэыр хаакэа ирымц-класуан. Ашэыркэа даара ихаан азы, ардэына уаантэи ацара атахзамызт. Ардэына еикэацэа ашэарыцаө ибеит. Ашэарыцаө дахаөан ардэына

дамцысын икит. Ардэына еиқэатэа ус иаацэажэеит:
«Ашэырхаакэа схырхын, абар сшахьырхэаз».

Ахшыөрцара: Аракагы ауаы ипъсамтэра атэы ахэоит. Ауаы
апъсыцэгъара дакэзуеит (дахьнархуеит).

Иван Крылов

Иван Крылов ажэамаана зыџуаз урыс шэкџџуп. Уи азеижэтџи ашџышықџсазы дынхон. Крылов иажэамаанақџа, Езоп иажэамаанақџа рыла иаџџџуп. Крылов иажэамаанақџа жџеинраалала иџуан. Иван Крылов иџымтақџа еитаргахџеит еицырдыруа акыртџа поетцџа, урт иреиуџуп Акаки Церџелии Рафаел Ериставиџи.

Иван Крылов иажэмаанақэа

Ахэа аць амца

Хэак аць амца ашэабыкэа афон. Ахэа ашэабы рацэаны ианафа, азхара калан ицэеит. Ианаагыш, еица амла иакит. Инеин аццла адацкэа ацыхра иалагеит. Аць икэтэан ахьяжь. Ахьяжь ахэа ианахэеит: «ус изыкауцозеи хэа. Аць адацкэа ыцыухыр аць «оит». Ахэа атакс иахэеит: «суыс иалоузеи, иабастаху ари ацла, иахьсыхэо хэа акгы збом. Ускан аць гэаан ҕаанаҕит. «Ахэажэ, ишпыкэу акгы сшумыхэаз, ашэабы са сакэзами иузтоу!

Аха уара ухы шытыхны хыхь агышра улшазом!»

Ахшыорцара: Ауабы газа ахэа деиышуп – ацара бзиа ибазом, иагызеилкаазом, уи анасыгы шинаҕо.

Амаамыни абласаркыакэи

Амаамын ажэит, ҕеила иамбо иалагеит. Абласаркыакэа аанахэарц азбеит. Абласаркыакэа аанахэан, аоныка иааит. Аоны ианааи, ишанаало абарцаз, знык атыхэа иахьыннархалеит, нас иакэтэеит, иафэит, агыамагы абейт, аха иазеилымкааит уи ахархэашья. Атыхэтэан игэаан, ус ахэеит. «Агаза, рыгэра шҕазгеи ухэан-схэанкэа, абри ублакэа изларыхэузеи». Иаагэаан абласаркыакэа ахахэ ианкыаны игынаеит.

Ахшыфрцара: Абас ихыуеит ауафы, амаҕахэ ахархэашья ззымдыруа.

Готхольд Лессинг

Готхольд Лессинг днемец шэкээуп. Лессинг жээатэи ашэышыкэсазы дынхон. Лессинг ииуан апиесақэа, ажэабжькэа, ажэамаанақэа.

Лессинг ажэеинраалала ажэамаанақэа ииуан.

Готхольд Лессинг иажэмаанақэа

Аҕахэатэы

Өнак, Петр аҕааһы иҕы дааит. Уи лассы дыпҕсараны дшыҕаз иаихэеит. Петр илахь еикэнаҕеит, иаашар хэлаанза аһыжэра далагеит, ақбафуртақэарҕы аамта ихго. Уи убри еиҕш ипҕстазаара ахымһаҕыгыз, ииашацэҕыан лассы дыпҕсит.

Акачбеи

«О, сара шака срыцхаузеи» - хэа игэыла иеихэеит каҕбеик. – «Иухьзеи уара» дцааит агэыла. Акачбеи аҕак каиҕеит – «Иаха сбахчаҕы смазара тацэах

рзеит. Уи атыҕан ахахэ шытарҕеит». – «Уи уара ухы иаурхэазомызт, арыцха ипҕшаан ихы иаирхэеит, дагьбеиахеит» - аҕак каиҕеит агэыла». – Убри ауп сыхшыө сахызгогьы» - аҕак каиҕеит акачбеи.

Аеадеи Абгеи

сгэы уалоуп, убри акынтэ сыламс
исыднацоит ахьяацэгъа укыскырц». Абас
ахэан аеада афеит.

Абга млашыы амѳан аеада агылеит.
Аеада абга иахэеит ирыцханашьарц,
иамфарц Аеада абга ианахэеит, ашьапы
амаѳ шалалаз, ишычмазаѳу. Абга атак
канацеит. «Даара

